52a Escola d'Estiu de Rosa Sensat

Del 3 a l'11 de juliol de 2017

CONCLUSIONS

CANVI EDUCATIU INEVITABLE. REPTES I OPORTUNITATS.

El procés educatiu és un acte polític i de coneixement en què es treballen diferents capacitats: la capacitat creativa i transformadora de l'ésser humà; la capacitat de sorpresa; la naturalesa social de l'acte de coneixement i la seva dimensió històrica.
Paulo Freire

Un any més l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat és l'espai de trobada de tots els mestres compromesos i implicats en la millora de l'educació dels infants i joves del país. L'Escola d'Estiu som tots els mestres i educadors que pensem que l'infant ha de ser el protagonista del seu aprenentatge, i com no pot ser d'una altra manera també pensem que nosaltres hem de ser protagonistes de la nostra formació.

El repte que tenim al davant, un canvi educatiu en profunditat, és massa important perquè ningú el pugui fer tot sol: hem de sumar les fortaleses de tots els que hi participem… Fem l'Escola d'Estiu per trencar l'aïllament, el treball en solitari, perquè volem crear aquesta nova educació de manera col·lectiva, compartint la saviesa i l'experiència per aprendre els uns dels altres, perquè ningú no pot aprendre i avançar tot sol.

Estem davant d'un moment històric ple d'oportunitats per fer una escola connectada al món i a la vida, un moment que alhora genera riscos als quals hem d'estar atents. Si volem que el canvi sigui holístic, no hem d'oblidar que vivim immersos en un sistema d'explotació neoliberal, que ens ha portat a oblidar –o acceptar— les desigualtats socials, i que ens porta a una presència de la competitivitat, tant a les aules com a la societat. També sabem que els problemes de l'escola són fora de l'escola, i que l'educació suposa una política social, perquè el sistema educatiu pugui trencar i corregir aquestes desigualtats.

Tenim un passat fèrtil i ferm que ens ha de servir d'inspiració, de base, de criteri de saber bé d'on venim per re dirigir cap on anem. Ara més que mai hem d'estar disposats a compartir i a reescriure plegats el que fa molt de temps ja deien i practicaven grans mestres del nostre país.

Un canvi educatiu necessari

El canvi educatiu, potser no és inevitable, però és necessari. Ha de partir de cada realitat, perquè cada escola creï els contextos i les oportunitats alineats amb un propòsit educatiu ferm i compartit, per aconseguir persones més lliures i més competents que construeixin un futur amb oportunitats per a tothom. Perquè l'escola ha de poder donar resposta al canvi social, intentant crear una societat més igualitària i crítica, tot tenint en compte que l'escola no ho pot fer, ni ho ha de fer sola. Necessitem aquest canvi per afrontar un futur comú que sigui millor per a tots.

Constatem que el canvi educatiu genera il·lusió i esperança, tant a l'educació infantil i primària com a l'educació secundària: hem arribat a la conclusió que les coses no poden continuar com fins ara, i ens cal reflexionar i revisar per què fem el que fem o per què volem introduir canvis. Aquests canvis tenen sentit si es fan en profunditat i amb rigor, amb una finalitat clara, que pensi quina és la funció de l'escola ara, tot entenent el canvi educatiu com una forma de millorar la societat present i futura. I és per això que ens hem de preguntar quina és la societat que volem construir.

Aquest canvi ha de fomentar que el professorat esdevingui autònom i crític, i que exerceixi la seva llibertat, responsabilitat, compromís i, si cal, insubmissió. Hem de marcar un punt de partida i canviar el rumb del sistema i la mentalitat, per compromís i per ètica professional. També s'ha de produir un canvi de mirada en la comunitat educativa, per acompanyar els processos d'aprenentatge d'infants i joves per desenvolupar una mirada crítica sobre el món del qual formen part i que contribueixen a conformar.

L'objectiu final de l'educació és, o ha de ser, ajudar a formar persones que sàpiguen créixer en benestar i dignitat. És per això que qualsevol canvi té com a finalitat afavorir les experiències d'aprenentatge, i fer que els infants i joves en siguin els protagonistes actius, per aprendre a conviure, per generar motivació i ser feliç. En una societat plena de diversitat, conflictes i reptes, el canvi és necessari per aconseguir infants actius, crítics, curiosos, compromesos i sans, que puguin créixer en dignitat i resoldre els conflictes col·lectius.

Un canvi progressiu amb responsabilitats compartides

El canvi educatiu és un procés progressiu, conscient, profund i reflexionat, per millorar l'aprenentatge de tothom, basat en el treball en equip, el diàleg i la confiança i ha de ser una responsabilitat compartida entre els mestres i per tota la comunitat educativa. També hi ha responsabilitat de l'administració, que ha de liderar el canvi, i fer una aposta clara i contundent, amb recursos i normatives apropiats, per una escola pública que ofereixi oportunitats i reptes a tots els infants, independentment del lloc de procedència o del nivell socioeconòmic.

Els reptes que se'ns presenten els volem convertir en oportunitats. És important harmonitzar el bagatge i la tradició pedagògica amb aquesta onada de canvi i amb les noves eines tecno-científiques de què disposem. Hi ha reptes de molts tipus: organitzatius, educatius, formatius, socials... i la clau és afrontar-los en comunitat i amb valentia. Un dels principals reptes és prioritzar la igualtat d'oportunitats i vetllar per una escola més equitativa.

La importància del treball rigorós de l'equip de mestres

Un altre dels reptes és treballar des de la base, des de l'equip de mestres, amb rigor, tot superant les reticències del propi col.lectiu, i canviar sinergies, per crear una veritable cultura de la reflexió i del treball en equip en el si de cada escola, que ens permeti situar l'infant en el centre real del projecte. És important organitzar-nos com a equips, amb espais de reflexió, debat i acció que ens permetin la coordinació, la comprensió, a més de definir on volem anar i planificar les accions per arribar-hi, compartir-ho amb les famílies i convidar-los a participar-hi. El repte principal és superar les pors, confiar en la nostra professionalitat i caminar junts, entenent que tots aportem,que tots tenim sabers a compartir i que tots podem aprendre els uns dels altres.

Com a mestres, hem de desaprendre, tot desfent una mica el camí del que hem après, per trobar-ne un de nou, que ens permeti aprofundir en el coneixement dels infants i de la infància, tot adequant la nostra pràctica educativa, i així arribar a tots i cadascun dels infants. També ens cal superar les dificultats estructurals, com ara l'organització del temps i l'espai, i les generades pel sistema com ara l'estabilitat de plantilles i les ràtios, entre d'altres.

Per quina escola treballem?

Treballem per anar més enllà dels canvis metodològics, i per reformular l'escola mirant sempre la infància, i creant des del present projectes plens de futur que trenquin la dualitat entre escola i vida.

Treballem perquè l'escola sigui respectuosa, atenta, observadora, crítica, creativa, inclusiva, una escola que acompanyi i que sigui un agent social amb responsabilitat compartida en el camí de transformació social.

Treballem per despertar la curiositat per aprendre en tots els infants i joves, tot sabent acompanyar-los en el seu procés de creixement, en funció del ritme de cadascun.

Treballem per entendre l'avaluació des d'un punt de vista més qualitatiu i no tant quantitatiu, atorgant-li el seu veritable caràcter pedagògic, és a dir, que afavoreixi i acompanyi el procés d'aprenentatge de tots i cadascun dels alumnes.

Tantes oportunitats com persones afrontin els reptes

En aquests moments hi ha molt moviment fora de l'escola, de les famílies i de la societat per empènyer el canvi educatiu, i és per això que hem de sumar esforços des de tota la comunitat educativa. Molts mestres que som aquí, sabem que des de fa anys hi ha escoles i mestres que posen en pràctica una altra manera d'educar, i sabem que el canvi real ha de venir des de la base.

Sabem que les pors poden ser el motor per al canvi, i generar entorns estimulants i rics en aprenentatge, tot sabent que la por es venç més fàcilment en equip. I treballar en xarxa, des de les diferents escoles, aprofitant els referents de les escoles que tenim a l'abast, i partir de la motivació del professorat per compartir experiències.

La formació continuada és una altra de les oportunitats que tenim com a mestres per desenvolupar la nostra curiositat, compartir experiències i conèixer altres veus i altres mirades, sempre des del fonament i el rigor.

La necessitat de canvi dels mestres, un desig compartit

Pensem que la humilitat ha de ser el requisit indispensable per fer rodar projectes innovadors a l'escola, ja que és aquest el valor que precedeix el diàleg i l'admiració.

El canvi educatiu s'ha de propiciar des dels equips de mestres, i compartit amb les famílies, que hi han de participar de manera activa. La creació d'una escola equitativa, inclusiva i connectada al món present, ha d'anar dirigida a millorar la societat i a construir el futur que volem.

Pensem que amb implicació, compromís, il·lusió, i recursos es pot afrontar qualsevol repte.

52a Escola d'Estiu de Rosa Sensat
Barcelona, 10 de juliol de 2017

Aquestes conclusions han estat redactades a partir de la participació dels més de tres-cents mestres que han participat en el debat del tema general el dia 3 de juliol de 2017, i amb les aportacions de les conferències de Manuel Delgado, Meritxell Bonàs, Anna Quintanas, i la conversa de Xavier Martínez Celorrio i Xavier Besalú.